

Laatdienst 7 april 2019

Vuur

In de serie over Franciscus van Assisi, komt vandaag het thema vuur aan de orde. We hebben er al over gezongen, en er komen nog veel meer liederen daarover.

Vuur is sinds de Griekse oudheid één van de vier elementen waaruit alles is opgebouwd.

Die theorie was ook in de tijd van Franciscus de geldende natuurtheorie: alles bestaat uit lucht, water, aarde en vuur, in steeds wisselende verhoudingen. Als iets brandbaar is, zit er veel vuur in.

Het element vuur is in deze theorie een buitenbeentje. Je kunt het niet opslaan en bewaren. Het is geen materie, het is onstoffelijk. Het is net zo onstoffelijk als de geest of de ziel. Daar wordt het vaak mee vergeleken. Groot voordeel van vuur is dat je het kunt zien. Dat lukt niet zo goed met de ziel, met geesten of met God.

Als in de bijbel de heilige geest een zichtbare gedaante aan moet nemen, is dat in de vorm van tongen als van vuur met Pinksteren.

En als God iets met Mozes wil bespreken, neemt ook God de gedaante aan van vuur: een brandende struik. Dat komt verderop in de viering nog aan de orde.

Als je vuur probeert op te slaan in een dichte pot, gaat het uit. Net als de geest moet het vrij zijn. De analogie met de ziel is duidelijk: als het vuur uit de materie vrij komt als vlammen, blijft nog as over. Als de ziel uit de mens bij de dood vrij komt, blijft alleen het stoffelijk overschot over. De ziel is vrij, en gaat naar de hemel, de hel, of nergens naar toe, net naar gelang van de heersende theologie.

Hoe de mens aan vuur kwam wordt mooi beschreven in de Griekse mythologie. De mensheid leeft een eenvoudig maar moeizaam leven. Prometheus, die de mens geboetseerd heeft, realiseert zich dat de mens zonder vuur zich niet ontwikkelen kan. Maar de oppergod Zeus verbiedt uitdrukkelijk om de mens de beschikking over vuur te geven. Want, zo zegt hij; als de mens vuur heeft, is niets voor hem meer onmogelijk, en zal hij gelijk worden aan de goden en zich misschien keren tegen die goden.

Het lijkt opvallend op wat Adam te horen krijgt in het paradijs: als je van de vruchten van de boom eet, zul je als God zijn. Met kennis van goed en kwaad.

In beide gevallen vraagt dit strikte verbod natuurlijk om een overtreding.

Nadat Prometheus het vuur gestolen heeft en aan de mens gegeven, straft Zeus hem uitzinnig van woede met de ergste straffen die hij kan bedenken. En de mens straft hij met ziekte, oorlog, misoogsten, moord en doodslag, kortom alle ellende die je dagelijks op de voorpagina's kunt lezen. Nooit meer paradijs.

Twintig eeuwen lang hebben alchemisten nagedacht over vuur. Het leek er op alsof de goden, toen de mens eenmaal over het vuur beschikte, het mysterie van het vuur goed hadden verborgen. De mens kon zich warm houden en kon er mee koken. Maar begrijpen deed hij het niet. Wat komt er voor onstoffelijks uit de brandende materie. Waarom gaat vuur uit als je het opsluit.

Pas aan het eind van de 18de eeuw kantelde het begrip. Vuur hoeft niet naar buiten, maar heeft iets van buiten nodig. Vuur dat geen voeding van buiten krijgt, zal uitdoven. Vuur heeft iets uit lucht nodig dat toen nog onbekend was: zuurstof. Lavoisier die dat ontdekte had de pech dat net de Franse Revolutie uitbrak. Met vuur spelen in zulke tijden is gevaarlijk. Aan de nieuwe feiten had de revolutie geen behoefte. Fanatisme is feitenvrij. Lavoisier stierf onder de guillotine. Maar zijn ideeën niet.

Eindelijk hadden de natuurwetenschappen een theorie die klopte. Met vuur kon je stoommachines bouwen. Dat zorgde voor een heel andere revolutie: de industriële revolutie. De mens begon de aarde te herscheppen. Nu werd het Bijbelse woord waar: Gij zult als god zijn.

Maar het tweede deel van de uitspraak: "kennende goed en kwaad" , dat moet nog blijken. De klimaatdiscussie laat dat zien.

Ook het vuur zelf kent deze twee kanten. Goed en kwaad. Dat zal vandaag aan de orde komen.

Maar eerst zingen we over dat goddelijke vuur.

Overweging

Spelen met vuur, een heilig spel!

Een weidsheid van beelden die het mysterie vuur opriep zagen we voor ons en hebben ze in allerlei taalvarianties gehoord. Ze wonen in onze gedachten en onze taal zit er vol mee.

De heilige Frans beeldt het vuur zó uit: mooi, vrolijk, stoer en sterk en in zijn tijd begrijpelijk onder twee aspecten: warmte en licht.

het vuur verwarmt ons als we het koud hebben, ik zeg ons, brengt want veel vuur wordt samen beleefd, rond het kampvuur, samen om het vuur, samen in de kringelende vlammen kijken---- en het vuur verlicht ons, is een baken in het donker, een vuurbaak om je te oriënteren. Mooi vrolijk stoer en sterk. En Frans ziet vuur als een van de vele genadegaven om God voor te danken. Geloofd zijt gij.

In dat licht en warmte wordt een geheimenis van afstand kenbaar.

Zoals het vuur onaanraakbaar is omdat het warm en licht en tegelijk en niet opgesloten kan worden en bewaard, bovendien levensgevaarlijk is als je het aanraakt, zo is het godsmysterie, de bron van ons bestaan, van de wereld, van zin en betekenis, het heeft iets onaanraakbaar.

wie dat godsmysterie netjes op regel wil leggen, in keurige eeuwige dogma's over wie God is en Jezus en de hemel en hellevuur , wie dat vastlegt in geloofsartikelen, die voelt de warmte niet meer, verliest de warmte verliest het licht, raakt in de kilte van wetjes. Ook wie het omgekeerde doet: wie in atheïstische dogma's vastlegt dat God er niet is, dat alles te bewijzen is wetenschappelijk te verklaren, die verliest ook die vurige warmte en verliest ook dat bijzondere licht. Dan blijft vaak ijskoude redenering over. Weet dus dat het onaanraakbaar blijft. En tegelijk daardoor licht en warm.

Goddank is het Mozesverhaal een manier om iets dichterbij te komen. Want het onkenbare van dit mysterie is niet het einde.

Vuur. Mozes is zijn verleden ontvlucht en probeert zo onopvallend mogelijk verder te leven, een teruggetrokken leven, niet boven het maaiveld, ver weg van zijn roots. En daar wordt hij wonderlijk ontmoet. Hij ziet een vuur, een struik die brandt en niet verteert. Kom niet dichterbij, dit is heilig, raak het niet aan! Zoals het later zal heten, Jezus tegen Maria Magdalena, noli me tangere, raak me niet aan, dit is wonderlijk... Het onkenbare van dit mysterie is er. Neem het tot je. Maar het is niet het einde. Het verhaal gaat verder. Er komt een stem. Het verhaal gaat verder.

Een stem uit het vuur, het vuur sprekend: ik heb jullie gehoord, jullie gehuil en jammer, ik wil er iets aan doen, maar dat kan ik niet zonder dat jij iets doet, risico

neemt, op pad gaat, de bestaande orde weerspreekt in droom en protest, herkent u het? --- Mozes: ja hallo, dat kan ik niet..te ongelovig, te onzeker, te oud, te zwak, te... De stem uit het vuur pleit verder: je kunt het..ik ben er voor jullie, ik ga mee. Ik kan als vurige kracht met je meegaan

Is dat een bevel? Nee dat kan niet. Is het een loodzware opdracht die ons neerdrukt? Nee. Het is een uitnodiging, om droom en protest verder te brengen, maar vanuit de kracht van liefde.

Het is een stem met liefde. Probeer de tedere liefde erin te ontdekken. Zoals dichters en zangers dat herkennen Chris de Burgh met *Carry me like a fire in your heart*. Of Johny Cash: *Love is a burning thing*. Liefde gloeit en doet gloeien. Maar je kunt ook verschroeien.

Er zijn vlammetjes van dat verhaal in ons, pinkstervlammetjes, of er zijn kooltjes geloofsvertrouwen in ons die nog een beetje gloeien, die kunnen we bij elkaar aanblazen en vandaag opnieuw aangeblazen weten en vertrouwend geloven dat dat vuurtje niet meer echt dooft en verteert, maar ons helpt te worden wie we van godswege mogen worden.

Ferdinand van Melle